

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทย ในลักษณะที่สัมพันธ์บริบททางสังคม ศึกษาพัฒนาการของบทบาทและความสำคัญของการสื่อสาร ที่มีต่อการพัฒนาสุขภาพผ่านเนื้อหาในงานวิจัยของไทย วิเคราะห์แนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทย โดยเครื่องมือที่นำมาใช้ในการวิจัย คือ การวิเคราะห์เนื้อหา จากงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในระหว่าง พ.ศ.2523 - 2550 และการสัมภาษณ์นักวิชาการด้านการสื่อสารสุขภาพ

ผลการวิจัย พบว่า เมื่อสำรวจประเภทของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ. 2523-2550 พบว่า การวิจัยประเภทที่มีมากที่สุด คือ การวิจัยเชิงบรรยาย เครื่องมือการวิจัยใช้ในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพมากที่สุด คือ แบบสอบถาม โดยมักศึกษาในประเด็นทัศนคติ พฤติกรรมของผู้รับสาร อิทธิพลของสื่อที่มีต่อผู้รับสาร กลยุทธ์การใช้สื่อของผู้ส่งสาร ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิด พฤติกรรมของผู้รับสารและประสิทธิผลของสื่อ โดยยังพบว่า ขาดการสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับตัวแปรอื่น ๆ หรือกับปัจจัยแวดล้อมภายนอก ทำให้ยากต่อการนำไปใช้อ้างอิง สำหรับสื่อที่ศึกษาในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พบว่า นักวิจัยนิยมศึกษาสื่อหลากหลายประเภท และการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสื่อมวลชนกับสื่ออื่น โดยพบว่า ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา เริ่มมีความสนใจต่อการศึกษาสื่อกิจกรรมหรือโครงการมากขึ้น

หัวข้อเกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพที่มีผู้ศึกษามากที่สุด พบว่า มักเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของสาธารณชน เป็นประเด็นที่รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญ แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพที่นำมาใช้มากที่สุด ได้แก่ ทฤษฎีที่ว่าด้วยการสื่อสาร การเลือกและพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ประสิทธิภาพของสื่อมวลชนและสื่อบุคคล และทัศนคตินวัตกรรม

การดำเนินการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทยอาจสามารถจำแนกได้เป็น 5 ยุค โดยใช้เกณฑ์ด้านประเด็นด้านสุขภาพอนามัยและประเด็นด้านการสื่อสารเป็นเกณฑ์ ประกอบด้วย ยุคที่ 1 การศึกษาประสิทธิผลหรือบทบาทของสื่อโดยใช้แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสาร(พ.ศ. 2523-2529) ยุคที่ 2 ยุคแห่งการศึกษาโรคเอดส์ (พ.ศ. 2530-2536) ยุคที่ 3 การสำรวจสื่อที่หลากหลาย (พ.ศ 2537-2540) ยุคที่ 4 การสำรวจกิจกรรมเพื่อสุขภาพและการตลาดเพื่อสังคม (พ.ศ 2541-2544) และยุคที่ 5 การศึกษาเทคโนโลยีสื่อและประสิทธิผลของโครงการของหน่วยงานด้านสาธารณสุข (พ.ศ.2545-2550)

แนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในสังคมไทยในอนาคต อาจมุ่งไปที่การศึกษาประสิทธิผลของการสื่อสารสุขภาพเป็นประเด็นหลัก แนวโน้มที่พึงประสงค์ของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ คือ การประมวลและสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการสื่อสารสุขภาพ การศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในระดับมหภาค การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ด้านสุขภาพในสังคมไทย และการแพทย์กับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ในด้านกระบวนการศึกษาวิจัย การวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ควรให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาสังคมด้วยกระบวนการวิจัยที่หลากหลายและลึกซึ้ง

The purposes of this research were to investigate the development of researches on health communications in relation to social contexts, roles and significance of communications towards health improvement through the content of research results in Thailand, and predict trends of researches on health communications. Tools used in this study consisted of content analysis of researches on health communications from 1980-2007, and interview of academics in the field of health communications.

Based on the results of this research through the survey of researches on health communications from 1980-2007, it was found that majority of the researches were of a descriptive type, that the research tool mostly employed was questionnaires, that issues of study involved attitudes, behaviors of message receivers, influences of media on message receivers, communication strategies of message senders, factors affecting changes of opinions, and effectiveness of media. The research also found that lack of correlations with other variables or external variables made it difficult for citations and references. As for media study, it was found that various types of media were examined in those researches; comparative studies on mass media and other forms of media were conducted. Clearly, the interest in activity media or projects began to increase since 1997.

Topics mostly covered in the researches during those periods were issues of current public interest, issues important to the Government or related agencies. Concepts or theories applied in these researches included theories of communications, selections and behaviors of message receptions, efficiency of mass media vs. personal media, and attitudes towards innovation. Meanwhile, implementations of researches on health communications in Thailand can be classified into 5 periods using the criteria on health and communication issues: Period 1(1980-1986) involved the study of effectiveness and roles of media using general concepts and approaches; period 2 (1987-1993) focused on AIDS study; period 3 (1994-1997) centered around the survey of various media; period 4 (1998-2001) stressed on the survey of activities for health

and societal marketing; and finally, period 5 (2002-2007) was devoted to the study of media technologies and effectiveness of the projects implemented by the Public Health Agencies.

As for the future trends, researches on health communications in Thailand should primarily focus on the study of the effectiveness of health communications. However, one of the desirable trends is concerned with the compiling and synthesizing of bodies of knowledge on health communications, researches on health communications at macro-level, paradigm shift in health, especially in Thai society, and medicine and power-based relations. Moreover, in the process of conducting research on health communications, top priority should be given to solving social problems through multiple types of in-depth researches.